

מאמצי הנורמליזציה ביחסי ישראל-סעודיה: הצהרות פומביות מצד מחמד בן סלמאן, נתניהו וביידן

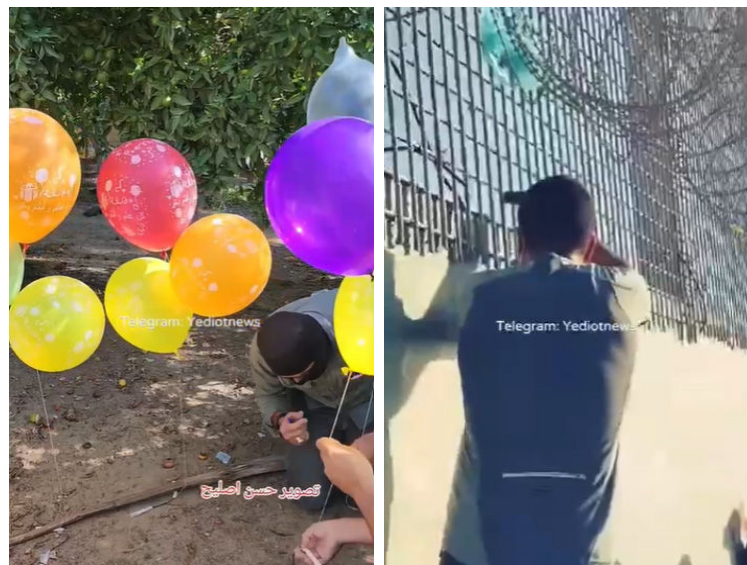
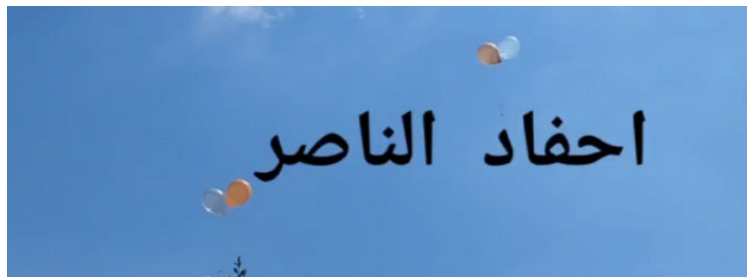
• במהלך המחצית השנייה של ספטמבר 2023 חלה התקדמות משמעותית ביחס לסיכויים להסכם נורמליזציה ישראל-סעודי. יורש העצר הסעודי שוחח לראשונה על הנושא בפומבי בראיון לתקשורת האמריקאית; ראש הממשלה נתניהו התייחס בהרחבה לעסקה המתגבשת בנאומו בעצרת הכללית של האו"ם; גם נשיא ארה"ב ג'ו ביידן התייחס למאמצי הנורמליזציה במהלך פגישתו עם נתניהו.

• שר התיירות הישראלי חיים כץ ערך ביקור רשמי היסטורי ראשון של שר ישראלי בריאד כדי להשתתף בבסס עולמי של ארגון התיירות של האו"ם. שר התקשורת קרעי וח"כ דויד ביטן צפויים אף הם להגיע לסעודיה במהלך השבוע הראשון של אוקטובר.

תקיפת עמדה צבאית של ארגון הטרור חמאס
ט' בתשרי התשפ"ד, 23.09.2023

צעד משמעותי בנורמליזציה ביחסי ישראל-סעודיה • חמאס מעודד עימותים בגבול ישראל-עזה במטרה לאלץ את ישראל וקטאר להעניק לארגון הקלות • ישראל וגרמניה חותמות על הסכם אספקת נשק בהיקף עצום, הגדול בתולדותיה של המדינה

מתפרעים משתמשים באש חיה, מבעירים צמיגים ומפריחים בלוני נפץ | מקור: ידיעות חדשות בטלגרם, <https://t.me/> Yediotnews

חיל האוויר תקף עמדות חמאס בעזה | מקור: דובר צה"ל

הריאיון של מחמד בן סלמאן

• יורש העצר הסעודי, מחמד בן סלמאן (המכונה בתקשורת הזרה MBS) ערך את הריאיון הראשון שלו מאז 2019 עם רשת חדשות אמריקאית מובילה. בריאיון הראשון שלו אי פעם באנגלית, שוחח בן סלמאן על מספר נושאים הנוגעים למזרח התיכון, ובכלל זה האפשרות לנורמליזציה של יחסי הממלכה עם ישראל.

• בראיון לפוקס ניוז, התייחס בן סלמאן להסכם הנורמליזציה המתגבש בין ישראל לסעודיה ואמר "בכל יום אנו קרבים יותר [להסכם], ונראה כי לראשונה העניין רציני ביותר. אנו רואים כיצד הוא מתפתח". הוא התעקש כי מדינתו מסוגלת לשתף פעולה עם ישראל, לא משנה מי העומד בראשה, וכינה את ההסכם "ההסכם ההיסטורי הגדול ביותר מאז סיומה של המלחמה הקרה".

- בן סלמאן גם השמיע אמירה חסרת תקדים בנוגע לגישתם של העולם הערבי והסוני לסוגיה הפלסטינית. היכן שבעבר, התנתה סעודיה את הנורמליזציה בויתורים טריטוריאליים וביטחוניים משמעותיים לטובת הרשות הפלסטינית – הבולטת מביניהם גובשה בתוכנית השלום הסעודית מ-2002 – הרי שבעת אותה ערב הסעודית מחזיקה בעמדה שדי "לשפר את חייהם של הפלסטינים" כדי להתקרב לישראל. הרטוריקה של בן סלמאן והעובדה שלא הציב תנאים מקדימים להסכם, משקפים כי אכן ארעה תזוזה משמעותית בעולם הסוני במהלך העשור האחרון ביחס לסוגיה הפלסטינית. כעת נראה כי סוגיית הקמתה של מדינה פלסטינית כבר אינה מכשול להשגת נורמליזציה וכן סלמאן מאותת כי הוא יהיה מרוצה אף עם "שיפור חייהם" של הפלסטינים כתנאי להסכם. כשנשאל לגבי האפשרות שאיראן תצליח לייצר נשק גרעיני ומה משמעות הדבר לגבי הממלכה הסעודית, הצהיר יורש העצר כי במקרה שאיראן תשיג נשק כזה, הממלכה "תיאלץ אף היא להשיג נשק גרעיני מטעמים ביטחוניים, לשם שמירה על מאזן הכוחות". הוא הוסיף כי אין יתרון בהחזקת נשק גרעיני שכן לא ניתן לעשות בו שימוש.

חטיפרעים מניחים מטענים בגדר המערכת בין ישראל לעזה | מקור: דובר צה"ל

שריפה שפרצה כמועצה האזורית שער הנגב, שבעוטף עזה, כתוצאה מהפרחת בלוני הנפץ | מקור: חדשות מהשטח בטלגרם, <https://t.me/Yediotnews>

נאומו של ראש הממשלה נתניהו בעצרת האו"ם

- ראש הממשלה נתניהו דיבר בכינוס ה-78 של העצרת הכללית של האו"ם. נאומו התרכז בשני נושאים קריטיים עיקריים: האפשרות להסכם שלום פורץ דרך מול ערב הסעודית והאיום הגובר מצד איראן. "ישראל הינה על סף גיבוש הסכם שלום עם ערב הסעודית, היכול לשנות את פני המזרח התיכון, כל עוד האיום

האיראני ימוגר", אמר נתניהו. הוא הוסיף כי המזרח התיכון הינו על "סף פריצת דרך דרמטית: שלום היסטורי עם ערב הסעודית" והמשיך כי "שלום כזה יסייע באופן ניכר לסיום הסכסוך הערבי-ישראלי. הוא יעודד מדינות ערביות נוספות לנרמל את יחסיהן עם ישראל. הוא יחזק את סיכויי השלום עם הפלסטינים". נתניהו הוסיף כי אין לתת בידם של הפלסטינים את הזכות להטיל וטו על תהליכי שלום מול מדינות ערביות. "כשהפלסטינים יראו שרוב העולם הערבי משלים עם קיומה של מדינה יהודית, גם הם יהיו מוכנים לוותר על הפנטזיה של השמדת ישראל ויאמצו באמת ובתמים נתיב המוביל לשלום אמיתי".

- לגבי איראן הזהיר נתניהו כי היא "תעשה כל שביכולתה כדי לסכל את השלום ההיסטורי הזה", והדגיש את האיומים הגלובליים מצד המשטר, את תוכנית הגרעין שלו, את דיכוי העם האיראני עצמו ואת הפצת הנשק במזרח התיכון ובעולם. "וחרף זאת, תוקפנותו של המשטר נענית באדישות מצד הקהילה הבין-לאומית", אמר וקרא לקהילה להשיב את הסנקציות נגד איראן. הוא התחייב ש"כל עוד אני ראש ממשלת ישראל, אעשה כל שבכוחי למנוע מאיראן להשיג נשק גרעיני".

המפגש של ראש הממשלה נתניהו עם הנשיא ביידן

- ראש הממשלה נתניהו נפגש עם נשיא ארה"ב ג'ו ביידן בניו יורק לראשונה מאז נכנסו השניים לתפקידם. בפגישה שוחחנו השניים על סוגיות מרכזיות כגון הסכם הנורמליזציה המתגבש מול ערב הסעודית, סוגיית הגרעין האיראני וכן הסוגיה הפלסטינית.

- שני הצדדים הביעו את רצונם לגבור על המכשולים בדרך לקידום הסכם הנורמליזציה עם ערב הסעודית ולהשגת ההסכם בשיתוף פעולה. הנשיא ביידן אמר בתחילת המפגש: "לפני 75 שנה, בן גוריון התייחס לישראל כאל 'חלום דורות'. מאז, עמדתנו זה לצד זה, כמו למשל לאחרונה, בפרוודור הכלכלי של הודו-סעודיה-ישראל-אירופה".

- בתגובה אמר נתניהו "אני מאמין שתחת הנהגתך, ניתן להגיע להסכם חסר תקדים עם ערב הסעודית ולפתור את המחלוקות עם העולם הערבי". נתניהו הוסיף "אני מאמין שבמשמרת שלך, אדוני הנשיא, שלום היסטורי הינו בר-השגה".

- ביידן גם התייחס ל"סוגיות קשות" אחרות שבהם ידונו השניים, כולל שימור המסלול לפתרון שתי מדינות, וכן הצורך "להבטיח כי איראן לעולם, לעולם לא תרכוש נשק גרעיני".

- נתניהו שיבח את מאמציו של ביידן למנוע מאיראן להשיג נשק גרעיני.

- ראש הממשלה הוסיף "ניתן להשיג את המטרה המשותפת הזו שלנו באמצעות איום צבאי אמין, סנקציות משתקות [נגד איראן] ותמיכה בגברים ובנשים האמיצים של איראן הרוחשים איבה למשטר והשותפים האמיתיים שלנו לעתיד טוב יותר".

- הבית הלבן אמר כי ביידן הזמין את נתניהו לבקר בבית הלבן לפני סוף השנה. הבית הלבן גם התייחס למתיחות הגוברת ביהודה ושומרון. "הנשיא ביידן הדגיש את הצורך לפעולה מיידית שתשפר את ביטחונה ואת מצבה הכלכלי של ישראל ותבטיח אפשרות

הסכם הנורמליזציה עם ערב הסעודית – ניתוח, הזדמנויות ואתגרים

- גיבוש הסכם נורמליזציה בין ישראל לערב הסעודית מגלם בתוכו הן הזדמנויות והן אתגרים עבור ישראל, סעודיה וארה"ב ולמזרח התיכון כולו. ההסכם עשוי להביא עימו פרק חדש במחלוקת רבת העשורים בין היהדות והאסלאם ולפתוח עידן חדש של פרגמטיות במקומו של האידיאליזם שמאפיינת יותר את הפוליטיקה של המזרח התיכון.

- אחד מהאתגרים המרכזיים בתהליך גיבוש ההסכם הינה התגובה הצפויה מצד איראן. הידוק היחסים בין סעודיה לישראל עלולה להצית תגובה זועמת מצד איראן. זאת במיוחד לאור מזכר ההבנות הסעודי-איראני, שנחתם במרץ האחרון. הסעודים מבינים שעליהם לבחור את צעדיהם בזהירות יתרה בתקופה הקרובה, אולם מרגע שהוא נחתם, הסכם ישראל-סעודי עלול להצית משבר חמור מול איראן. בשל האיום האיראני, סעודיה דורשת ערבונות ביטחון ממשל ביידן, שעל פי הדיווחים, עשויים להגיע בדמות ברית הגנה עם ארה"ב. ישנם אף דיווחים לגבי דרישות אפשריות של הסעודים לקיים בצורה כזו או אחרת תוכנית גרעין משלהם – נושא שיחייב את התייחסותה של ישראל וכן תשומת לב מדינית מצידה.

- מנגד, התקדמותה של איראן אל תכנית גרעין צבאית ופעילותו התוקפנית של המשטר במזרח התיכון מהווים למעשה רזים לגיבושו של הסכם נורמליזציה בין ישראל לערב הסעודית. זו האחרונה מבינה כי ישראל הינה המדינה היחידה באזור המסוגלת לנקוט צעדים צבאיים ראויים מול התוקפנות האיראנית, ובייחוד נגד פעילות הגרעין שלה.

- יתרה מזאת, נורמליזציה מול ישראל עשויה להביא עימה יתרונות לא מבוטלים עבור הממלכה הסעודית בדמות שיתופי פעולה בתחומים אזרחיים, כגון, סייבר, טכנולוגיה, מים ומסחר. בנוסף, לערב הסעודית יש אינטרס ברור בהשבת יחסיה עם ארה"ב למסלולם התקין. נורמליזציה עם ישראל תחזק מן הסתם את מעמדה בווינגטון ואת יחסיה עם הממשל האמריקאי. בן סלמאן רואה בישראל אמצעי לקידום הסרת החרם האמריקאי על מכירת מערכות נשק מתקדמות לממלכה, בייחוד נוכח התקדמותה של תוכנית הגרעין הצבאית של איראן. מבחינת ישראל, הסכם נורמליזציה עם ערב הסעודית עשוי לסמן את סופו של הקונפליקט של ישראל עם העולם הערבי, מתוקף מעמדה של ערב הסעודית כמנהיגת העולם הסוני – מעמדה זה פקטו בקרב מדינות ערב ובמזרח התיכון. הסכם כזה יוכל להוביל לעוד "6-7 הסכמים דומים" עם מדינות ערביות ומוסלמיות נוספות, על פי שר החוץ הישראלי, אלי כהן, ויוכל להסיט את הסוגייה הישראלית-פלסטינית ממרכז זירת יחסי החוץ של ישראל במזרח התיכון אל שוליה.

ראש הממשלה בנימין נתניהו נואם בפני העצרת הכללית של האו"ם, 22 בספטמבר 2023 | מקור: אבי אוחיון, לע"מ

ראש הממשלה נתניהו נפגש עם נשיא ארה"ב ג'ו ביידן בניו יורק, 20 בספטמבר, 2023 | מקור: אבי אוחיון, לע"מ

יורש העצר הסעודי מוחמד בן סלמאן (MBS) בראיון לברט באייר בתוכנית "דו"ח מיוחד" | מקור: פוקס ניוז

מהומות על גבול עזה: חמאס מנסה לשקם את כוח השפעתו

צה"ל משלים את זיהויו של גופת החייל הנעדר ממלחמת העצמאות ב-1948

צה"ל הכריז כי השלים את זיהויו גופתו של טוראי דב ברודר ז"ל, שנפל במהלך מבצע "מדינה" במלחמת העצמאות ב-1948, ומאז מקום קבורתו לא נודע. מאז 2006 מנהל הענף לאיתור נעדרים של צה"ל חקירה בנוגע לקבר אלמוני בבית העלמין סגולה בפתח תקווה, ובאמצעים שונים הצליח לקבוע כי הגופה היא זו של ברודר. בין שאר האמצעים שבהם נעזר צה"ל לזיהוי החל היו מסמכים רלוונטיים, בדיקות אנתרופולוגיות ועדויות משדה הקרב. ראש אכ"א בצה"ל בישר את הבשורה לאלמנתו בת ה-95 של ברודר.

עליונה: החייל שנפל דב ברודר (מימין) ואשתו. צה"ל השלים את תהליך זיהוי גופתו ממלחמת העצמאות ב-1948. תחתונה: ראש אגף כוח אדם, יניב עשור, מודיע לאלמנתו בת ה-95 של ברודר על הממצא

במהלך ספטמבר, הציתו מחדש מתפרעים בעזה את העימותים מול כוחות צה"ל על גדר המערכת בגבול עזה. עימותים אלו נמשכו שבועיים וכללו שיגור בלוני נפץ אל תוך שטח ישראל, שגרמו במספר מקרים לשריפות בשדות חקלאיים; הצתת עמדות צה"ל לאורך הגדר; יידויי אבנים והבערת צמיגים. בתגובה ביצע חיל האוויר הישראלי תקיפות כנגד עמדות חמאס ברפיח וברחבי רצועת עזה. בשלב מאוחר יותר, סגרה ישראל את מעבר ארז מכניסת עובדים מעזה, מה שגבה מחיר כבד מכלכלת הרצועה נוכח אי יכולתם של 18,500 הפועלים להיכנס לתחומי ישראל כדי לעבוד, כפי שהם עושים מידי יום. על פי מספר מקורות, כל יום של סגר עולה לכלכלת עזה למעלה מ-10 מיליון ש"ח. היכן שדיווחים רבים בחרו לכוון אצבע מאשימה לישראל בלבד בעניין ההתפרעויות, ונמנעו מלהתייחס לגורמים האמיתיים הפוליטיים מאחוריהם, הרי שהנהגת החמאס למעשה קיוותה באמצעותם להפעיל לחץ על ישראל לקבל ויתורים לאחר החלטתה של קטאר לצמצם את תמיכתה הכספית לארגון. קטאר, שהדרימה סיוע כספי בהיקף של כ-30 מיליון דולר מידי חודש לרצועה, זועמת בין השאר על התקרבותו של חמאס למשטר אסד בסוריה וקשריו המתהדקים עם הציר האיראני.

בפועל, הסיוע הכלכלי הקבוע של קטאר לחמאס בעזה נמצא בירידה מזה כמה חודשים כבד. מתוך הסכום המקורי של הסיוע שעמד על 30 מיליון דולר, 7-10 מיליון דולר נועדו לתשלום משכורות לבכירי חמאס. כעת קוצץ תקציב המשכורות ל-3 מיליון דולר בלבד מה שחתך את משכורות הבכירים בכחצי, וכעת הם עומדות על כ-1,700 ש"ח (כ-445 דולר). בנוסף, כ-10 מיליון דולר מהסיוע הקטארי מיועדים למשפחות נזקקות – כ-100 דולר לכל אחת מ-100,000 המשפחות, שמהם כעת גובה חמאס מיסים כבדים. לבסוף, 10 מיליון דולר מתוך כספי הסיוע הקטארי נועדו לתשלום עבור דלק לתחנת הכוח של עזה, אך סכום זה אף הוא קוצץ משמעותית. מאז 2014, השקיעה קטאר למעלה ממיליארד דולר בשיקום עזה ובביסוס מנהיגותו של חמאס ברצועה. במהלך חודש ספטמבר הודיע "הנוער המורד" בעזה לחמאס כי הארגון מפסיק את ההתפרעויות על הגבול לאחר דיווחים שישראל הסכימה להגדיל את מכסות הפועלים שתתיר להיכנס לשטחה מהרצועה, ולאחר שקטאר הסכימה להשיב את תקציב השכר לבכירי חמאס להיקף המקורי של 10 מיליון דולר. ישראל הכחישה את הידיעה, אף שפתחה מחדש את מעבר ארז לאותו מספר פועלים.

ביקורו של אסד בסין

לראשונה מזה 20 שנה, נשיא סוריה, בשאר אל-אסד, ערך ביקור בסין. נראה כי אסד מנסה לפרוץ את הבידוד הבין-לאומי שבו נמצא משטרו, והוא פונה לסין כדי לקבל סיוע לשקם את סוריה לאחר המלחמה. מבחינה של סין, הביקור מתווסף לניסיונותיה למצב את עצמה כגורם מדיני חשוב ורב-השפעה במזרח התיכון. באמצעות סיוע לאסד יכולה סין להפגין את כוחה הדיפלומטי מחד, ומאידיך לקדם את תוכנית "דרך המשי החדשה" הגרנדיוזית שלה, הנשענת משמעותית על המזרח התיכון. חשוב לציין כי היחסים בין סוריה לסין נותרו יציבים גם במהלך מלחמת האזרחים בסוריה ובידודו הבין-לאומי והאזורי של אסד, שנבע משימוש בנשק כימי כנגד אזרחים. באמצעות ניסיונו לעקוף את הסנקציות מצד המערב, מנסה אסד להביא ללגיטימציה מחודשת של משטרו בזירה הבין-לאומית וכן לבסס את שליטתו במדינה.

יהודה ושומרון

מחבלים פלסטינים הרוגים: 11

- 20.9 – 7 הרוגים (3 חברי ארגון הג'יהאד האסלאמי)
- 22.9 – הרוג – כפר דן (חבר ג'יהאד אסלאמי)
- 24.9 – 2 הרוגים – נור שמס
- 29.9 – הרוג – אל-בירה

קורבנות טרור ישראלים: 0 הרוגים, 2 פצועים

- 21.9 – פצוע – פיגוע דקירה ברכבת הקלה בירושלים
- 21.9 – פצוע – פיגוע דריסה מחסום קלנדיה

פעולות סיכול טרור של צה"ל

- ה-20 בספטמבר | כפר דן (נפת ג'נין) ושכם | צה"ל ביצע פשיטה בכפר דן השוכן בנפת ג'נין, לאחר שנודע לכוחות על מצבור נשק באזור שנועד לפגוע בישראלים. במהלך הפשיטה הושלכו על חיילי צה"ל מטעני חבלה, בתגובה הכוחות השיבו באש חיה שהרגה מחבל השייך לארגון הטרור הג'יהאד האסלאמי הפלסטיני. באותו לילה בוצע מעצר בשכם של חאלד טובילה, מפקד בכיר בארגון הטרור גוב האריות, שלקח חלק פעיל בפעולות טרור נגד ישראל. המעצר התבצע ללא הרוגים מהצד הפלסטיני.
- ה-24 בספטמבר | אוניברסיטת ביר-זית (נפת רמאללה) | בשיתוף פעולה של צה"ל ושב"כ בוצע מעצר של 8 סטודנטים באוניברסיטת ביר-זית הסמוכה לרמאללה. עבודה מודיעינית של כוחות הביטחון הישראליים השיגה את המידע כי 8 סטודנטים פלסטיניים המשויכים לתא הסטודנטיאלי של חמאס באוניברסיטת ביר-זית מתכננים לבצע פיגוע ענק בישראל במטרה לרצוח יהודים, בתגובה כוחות הביטחון עצרו את הסטודנטים במבצע שהיה ללא נפגעים. אוניברסיטת ביר-זית מוגדרת כמעוז ההשכלה בחברה הפלסטינית.

פיגועי טרור כלפי יהודים

- ה-18 בספטמבר | מחסום מזמוריה (בסמיכות לשכונת הר חומה בירושלים) | גבר פלסטיני ביצע פיגוע דקירה לעבר החיילים במחסום. המחבל ניגש למחסום כאשר הוא הסתובב בין המכוניות והסתיר מאחורי גבו את כלי התקיפה. לוחמי מג"ב זיהו התנהגות חשודה, וכאשר ניגשו לגבר הפלסטיני, הוא החל לנסות לדקור אותם. הלוחמים ניטרלו את המחבל בצורה מיידית לפני שהוא התחיל לסכן את שאר הסביבה, ואף הצליחו להשאיר אותו בחיים עד שהגיעו כוחות מד"א לטפל בו.
- ה-21 בספטמבר | מחסום קלנדיה (ירושלים) | במחסום קלנדיה השוכן סמוך לשכונות מגורים בירושלים, ביצע גבר פלסטיני פיגוע דריסה במטרה לגבות את חייהם של מאבטחי המשמר האזרחי. בזמן שהרכב של הפלסטיני התקרב לעבר המחסום, ניגש אליו אחד המאבטחים, ובתגובה המחבל החל להאיץ בפתאומיות לעבר הנתיב השני כאשר הוא דורס מאבטח אחר. במהלך הפיגוע המאבטח נפצע ונשלח לביה"ח, המחבל נוטרל בעוד המאבטחים הצליחו להשאירו בחיים עד הגעת כוחות הרפואה.

עסקאות נשק

- ישראל וגרמניה חתמו על הסכם נשק "היסטורי" בהיקף של 4 מיליארד יורו – חוזה הביטחון הגדול בתולדות המדינה. הרכישה כוללת אספקת מערכות טילי חץ 3 לטווח ארוך לגרמניה. שר הביטחון הישראלי התייחס להסכם כאל "הישג גדול למדינת ישראל" ואמר כי זהו יום היסטורי לשתי האומות, שיעזור לגרמניה להצמיד את ההגנה האווירית שלה אל העתיד. עם הרכישה, מבקשת גרמניה לחזק את מערך ההגנה האווירית שלה, במסגרת פרויקט חימוש של צבא גרמניה נוכח המלחמה הרוסית באוקראינה והאיומים הגוברים באירופה. שר הביטחון הגרמני, בוריס פיסטוריוס, אמר "אנו רוצים לשלב את החץ במערכת ההגנה ההיקפית של נאט"ו כך ששכנותינו יוכלו להרוויח מכך". מאז הקמתה באוגוסט 2023, 18 מדינות חתמו על הצטרפות ליוזמת ההגנה האווירית האירופית (European Sky Shield Initiative), שנועדה לחזק את יכולות ההגנה האווירית המשותפות של מדינות אירופה.

חיילי צה"ל עוצרים להתפלל ביום כיפור, היום הקדוש ביותר בלוח השנה היהודי וחלק מחגי תשרי, הכוללים את ראש השנה, יום כיפור וסוכות | מקור: דובר צה"ל

הביטחוניסטים | idsf.org.il
צרו קשר: elie@idsf.org.il

נשמח לספק חומרי מחקר נוספים ולערוך תדרוכים פנים אל פנים לגבי הניתוחים והדיווחים לעיל, או לגבי כל חומר אחר הקשור לפעילותנו. צרו קשר לקבלת מידע נוסף.

